

De Morgen

Kunst verrijkt het leven, maar je brood verdienen je er niet mee

Ruim de helft van de kunstenaars verdient 10.000 euro of minder per jaar

Ontnuchtering. Kunst verrijkt het leven, maar de kunstenaar kan er wel steeds minder zijn brood mee verdienen. Onderzoek toont aan dat ruim de helft van de kunstenaars 10.000 euro of minder per jaar verdient.

29-06-15, 21.08u - Jan Debackere en Lotte Beckers

Het is het clichébeeld van de kunstenaar: armlastig, nauwelijks geld genoeg om in de dagelijkse behoeften te voorzien, levend voor de kunst. Een bijna romantisch clichébeeld dat voor vele kunstenaars ook bittere realiteit is, blijkt uit een onderzoek van rekt:verso. Het cultuurtijdschrift vroeg ruim 300 Vlaamse en Nederlandse professionele beeldend kunstenaars naar de stand van hun bankrekening. Wat verdienen ze met hun werk? Is dat meer of minder dan vroeger? En hoe

verklaren ze het verschil. Zes op de tien kunstenaars geeft aan netto 10.000 euro of minder per jaar te verdienen

"Ik dacht wel dat de meeste het niet zo comfortabel hadden, maar de resultaten waren erger dan ik had gedacht. Het was vrij heftig alle cijfers zo op een rijtje te zien staan", zegt Maaïke Lauwaert, die het onderzoek deed. Lauwaert is programmamaker beeldende kunst bij Stroom Den Haag en publiceert ook over beeldende kunst.

Zes op de tien kunstenaars geeft aan netto 10.000 euro of minder per jaar te verdienen

Het meest ontvullende rijtje is wellicht dat met het gemiddelde jaarinkomen: zes op de tien kunstenaars geeft aan netto 10.000 euro of minder per jaar te verdienen. Verschillen tussen de tweehonderd Nederlandse en honderd Vlaamse zijn er nauwelijks. "Schrikbarend laag", vindt Lauwaert de cijfers, zeker als je weet dat het minimumjaarinkomen hier 17.200 euro bedraagt. Omdat ze zo weinig verdienen, verklaarde een derde van de kunstenaars met goedkopere materialen te zijn gaan werken. Twintig procent stopte ook met de huur van een werkruimte.

Meer succes, meer kosten

[Hans Demeulenaere heeft een deeltijdse administratieve job op een school, de rest van de tijd werkt hij aan installaties en grote sculpturen. ©Jonas Lampens](#)

Aan het onderzoek deed geen enkele Vlaamse kunstenaar mee die aangaf 40.000 euro of meer per jaar te verdienen. Goed boerende artiesten als Luc Tuymans, Wim Delvoye of Michaël Borremans zullen de enquête dus niet ingevuld hebben, maar op die manier krijg je wel een meer realistisch beeld van het kunstenlandschap. De grootverdieners kunnen het gemiddelde niet vertekenen. Al waarschuwt het onderzoek dat succes in het buitenland niet betekent dat de kunstenaar automatisch een comfortabel leven kunnen leiden: toenemend succes leidt vaak tot toenemende kosten omdat je meer materiaal moet kopen, assistenten in dienst moet nemen of een grotere opslagruimte nodig hebt.

Kunstenaar zijn mag dan nooit de job geweest zijn die je het snelst richting rentenierschap leidde, de situatie is er volgens dit onderzoek de voorbije jaren alleen maar slechter op geworden. 48 procent van de kunstenaars zegt dat hun financieel-economische situatie de voorbije jaren achteruit ging. Als oorzaak wijzen ze naar de musea en kunstorganisaties die minder betalen voor hun werk. De productievergoedingen voor het maken van het werk daalt, en een honorarium voor hun creatie als kunstenaar kan er vaak zelfs helemaal niet meer van af.

De lage inkomsten betekenen voor ongeveer alle kunstenaars dat ze niet alleen kunnen leven van wat ze in hun atelier creëren. Hoewel de meeste kunstenaars hoopten ooit van hun werk te kunnen leven, dwingt de realiteit hen vaak tot het zoeken van een andere deeltijdse job. Vaak in het (kunst)onderwijs, maar het onderzoek vond ook kunstenaars die als schoonmaker of in de horeca aan de slag gingen. Die laatste jobs zorgen ervoor dat ze hun werk niet mee naar huis nemen, maar voor wie in het onderwijs werkt is dat vaak anders. "Vaak beginnen ze daar rond hun dertigste", geeft Lauwaert aan. "Ze groeien door en hun verantwoordelijk wordt groter. Hun job slurpt dan steeds meer tijd op, waardoor de kunst in de verdrukking komt."

Nog werk

Vlaams minister van Cultuur Sven Gatz (Open Vld) gaf in zijn beleidsnota cultuur al aan de individuele kunstenaar centraal te willen stellen en iets te doen aan hun preciaire situatie. Het nieuwe kunstendecreet voorziet ook in een aantal mechanismen om de kunstenaar te steunen zoals een renteloze lening of een doorbraaktraject voor wie op een kantelpunt in zijn carrière staat. Op een concrete uitwerking voor volgend jaar is het nog werken. De subsidiedossiers volgens het nieuwe kunstendecreet kunnen pas vanaf dit najaar ingediend worden.

Om aan de lijve te ondervinden hoe het dagelijks leven van een Vlaamse kunstenaar eruit ziet, ging De Morgen langs bij twee praktiserende creatievelingen. Hun getuigenis leest u hier.

Hans Demeulenaere: "Vraag je niets, dan krijg je niets"

[Hans Demeulenaere, deeltijds kunstenaar. ©Jonas Lampens](#)

"Onzekerheid? Dat valt mee, als je een andere job hebt. Natuurlijk zou ik graag tijds voltijds kunstenaar zijn, maar de afwisseling maakt het soms ook interessant." Hans Demeulenaere heeft een deeltijdse administratieve job op een school, de rest van de tijd werkt hij aan installaties en grote sculpturen. Verkoopsvriendelijk zijn die niet. "Ik verkoop soms maar één per jaar."

Via allerlei beurzen lukt het hem meestal wel om zijn zin te doen. "Vergoedingen bij tentoonstellingen moet je altijd zelf vragen. Doe je dat niet, dan krijg je niets. Soms is het echt onderhandelen." Verder is het inventief zijn: sponsors zoeken, extra subsidie aanvragen, een partner betrekken. Maar dan nog valt er voor Demeulenaere niet van te leven. "Voor niemand. Ik ken kunstenaars die van buitenlandse residentie naar residentie trekken, met een laptop en een zak kleren. Ze zien heel de wereld, maar hebben geen cent."

'Sommigen willen zich volledig toeleggen op hun werk: ze wonen slecht, hebben honger, komen niet meer buiten'

Hans Demeulenaere, deeltijds kunstenaar

Als kunstenaar maakt Demeulenaere behoorlijk wat kosten: materiaal, de huur van een atelier, een assistent, af en toe een vakman. Af en toe een publicatie, waarvan de kosten makkelijk oplopen tot bijna 10.000 euro. "En altijd maar twijfelen: naar die buitenlandse beurs of niet?" Intussen laat de crisis en de kaasschaaf zich voelen. "Tentoonstellingen worden geannuleerd, of er is minder tijd en geld."

Beperkingen vindt Demeulenaere niet altijd erg. "Beperkingen maken deel uit van het proces. En ik heb altijd wel budget gevonden, als het moest. En ik heb een klein potje om te investeren in later werk. Sparen? Lukt niet echt. Zoals elke goede Vlaming heb ik een huis gekocht, dat is mijn pensioen."

Breed heeft hij het niet, maar het draait. "Organisatie is een belangrijk deel van het kunstenaarsschap: subsidiedossiers tijdig indienen, een begroting maken, rekeningen bij houden. Natuurlijk dacht ik daar niet aan, toen ik nog jong was. Ik heb het er soms over met jonge kunstenaars. Sommigen willen zich volledig toeleggen op hun werk, anderen willen zekerheid. Die laatste heeft geen tijd meer voor kunst, die eerste krijgt andere problemen: ze wonen slecht, hebben honger, komen niet meer buiten. Kunstenaars die zo leven, worden soms gek."

Anouk De Clerq: "'Een loodgieter betaal je toch ook?'"

"Als kunstenaar moet je creatief zijn, boekhouden, ondernemen, praktisch denken. Geslepen zelfs. Er komt veel bij kijken", vertelt Anouk De Clerq. Les geven en een doctoraat zorgen voor een vast inkomen, wat daarnaast binnenkomt is wispelturig. Ondanks tentoonstellingen in Tate Modern of Centre Pompidou. "Ik ken nauwelijks kunstenaars die van hun werk alleen kunnen leven." De Clerq maakt vooral videowerk, wat je niet zo makkelijk thuis aan een kale muur hangt. "Af en toe verkoop ik iets via mijn galerie, maar ik kan daar niet op rekenen."

[Anouk De Clerq: 'Als kunstenaar moet je creatief zijn, boekhouden, ondernemen, praktisch denken.'](#) ©Franky Verdickt

Opdrachten betalen relatief goed als ze voor de publieke ruimte bestemd zijn, tentoonstellingen en musea zijn geen vetpot. "Soms krijg ik een deel van de productiekosten terugbetaald, maar een extra vergoeding zit er meestal niet in. Sowieso moet je op zoek naar extra geld, via subsidies. Ik wil niet zeggen dat ons beroep moeilijker is een reguliere job, maar op het vlak van correcte verloning is er wel nog werk aan de winkel. Als je een kunstenaar om werk vraagt, dan betaal je die, punt. Als je een loodgieter vraagt, dan krijg je toch ook een rekening? Het is toch gek dat je daar nog altijd over moet discussiëren? Sinds ik met collega's een productie- en distributieplatform ben begonnen, gaat het wel beter. Samen staan we sterker."

'Als je een kunstenaar om werk vraagt, dan betaal je die, punt. Het is toch gek dat je daar nog altijd over moet discussiëren?'
Anouk De Clerq, kunstenares

Investeren in nieuw werk lukt De Clerq voorlopig goed, met dank aan haar doctoraat, waar ze nu al drie jaar aan werkt. "Daarvoor was het moeilijk. Veel mensen wachten op een verkoop, om met dat geld weer aan de slag te gaan. Ik kan nu een beetje geld opzij zetten." Het geld gaat naar materiaal, lonen van haar assistenten en reiskosten. "Je moet af en toe naar het buitenland om mensen te spreken."

Artistieke compromissen sluit ze niet. "Ik zoek tot ik het nodige geld bij elkaar heb. Maar in het leven pas me ik natuurlijk wel aan. Ik heb geen auto en kan geen huis kopen. Die onzekerheid is niet altijd evident, maar echt zwaar valt me het niet. Ik geef ook graag les, dat evenwicht werkt voor mij. Misschien zou ik het wel minder doen, moest dat financieel kunnen." De Clerq vreest vooral voor jonge kunstenaars: "Toen ik begon waren er meer jobs en werkte ik vaak gratis, om ervaring op te doen. Nu speel je makkelijker je werkloosheidsuitkering kwijt. Het vangnet is anders dan vroeger."

Bert Huyghe: "Soms draai ik break-even, meestal leg ik bij"

[Bert Huyghe](#). ©Eric de Mildt

'Soms moet je zelfs betalen om te mogen exposeren. Ik heb geleerd mezelf daartegen te beschermen, dit is mijn hobby niet'

Bert Huyghe

"Ik vermoed dat je me een opkomend talent kunt noemen, vorig jaar deed ik mee aan Coming People in het SMAK. Ik zie mezelf ook als kunstenaar." Met het feit dat hij er niet van kan leven, gaat schilder Bert Huyghe naar eigen zeggen "spitsvondig om". "Ik heb me vorig jaar halftijds ingeschreven voor een lerarenopleiding, zodat ik officieel nog student was. Nu werk ik deeltijds voor een vzw die aan kunsteducatie doet. Creatief met kurk, zeg maar."

Die job dekt de vaste kosten, om de maand, twee maanden verkoopt Huyghe een schilderij. "Daar mag ik niet over klagen, al hou je er nauwelijks iets aan over als je dat in het wit regelt. Af en toe werk ik in opdracht, veelal op locatie. Soms draai ik dan break-even, meestal leg ik zelf bij." Wat overblijft, gaat naar materiaal, atelier, verplaatsingskosten, website, portfolio's, de platen en boekjes die hij soms uitbrengt. Op subsidies kan hij niet rekenen. "Ik kom niet in aanmerking voor een kunstenaarsstatuut. Sparen? Nul komma nul euro. Daarover maak ik me geen illusies." Maar Huyghe wil zich niet laten doen. "Ik hou mijn doel voor ogen: tijd en ruimte om te creëren. DIY,

dat is waar mijn generatie voor staat. Genereus en hoopvol ook, voor elkaar."

Soms is het evenwel aanpassen. Een werk met epoxy werd afgevoerd wegens te duur. "Soms gebruik mijn financiële situatie ook in mijn voordeel. Ik heb veel olieverf gekocht op 2dehands.be. Dan krijg je onverwachte kleuren die al jaren bij iemand thuis rondslingeren. Zo wordt het toch nog interessant. Op persoonlijk vlak heb ik eigenlijk nooit anders geweten: ik heb altijd op kot gewoond en nooit veel geld gehad. Natuurlijk maak je opofferingen, ik woon klein en buiten de stad. Maar ik heb geen vrienden die economie gestudeerd hebben, dus ik zie iedereen compromissen maken."

Huyghe heeft de afgelopen drie jaar zijn zakelijk kant aangescherpt. "Soms word je gevraagd voor een heel cool project. Er is geen geld, maar ze proberen je wel op alle mogelijke manieren te helpen. Dan vind ik het niet erg om gratis te werken. Maar het omgekeerde komt evengoed voor, soms moet je zelfs betalen om te mogen exposeren. Ik heb geleerd mezelf daartegen te beschermen, uiteindelijk is dit mijn hobby niet. Ik probeer professioneel te blijven."